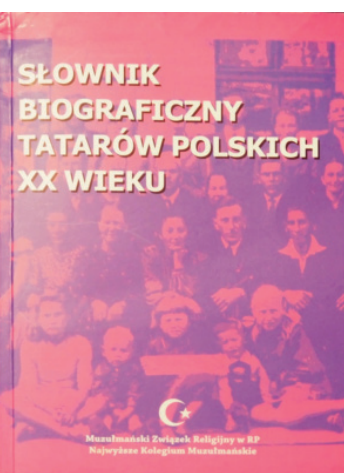

Słownik biograficzny Tatarów polskich XX wieku

Na kartach nowej pozycji w tatarskiej biblioteczce znajdziemy wiele ciekawych biogramów przedstawicieli polskiego Orientu.

Organizowane od lat przez prof. Teresę Zaniewską, kierowniczkę Katedry Edukacji i Kultury Wydziału Nauk Społecznych w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego, spotkania z cyklu „Bliscy, znani i... nieznani” poświęcone są ciekawym ludziom, ich działalności i pasjom. Często gości na tym forum tematyka mniejszości. W kwietniu ubiegłego roku i my, Karaimi, mieliśmy okazję opowiedzieć o naszej historii, języku i religii, zaprezentować dziennik Szymona Pileckiego z lat wojny pt. *Chłopiec z Leśnik*, a młodzieżowy zespół folklorystyczny „Dostlar” wystąpił na scenie w składzie poszerzonym o najmłodszych tancerzy. Tematyka tatarska pojawiała się w gościnnych progach SGGW nie raz. W ostatnich latach kilkakrotnie omawiano kolejne wydawnictwa, oklaskiwano też występy zespołów, w tym tatarskiego zespołu młodzieżowego „Buńczuk” z Białegostoku. Ostatnie, 138. spotkanie z cyklu „Bliscy, znani i... nieznani” poświęcono wydanej w 1438 roku hidżry (2016 r.) książce pt. *Słownik biograficzny Tatarów polskich XX wieku*.

Publikacja, której wydawcą jest Najwyższe Kolegium Muzułmańskie przy Muzułmańskim Związku Religijnym w Rzeczypospolitej Polskiej, ukazała się pod redakcją naukową doktora Aleksandra Miśkiewicza przy wsparciu finansowym Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji. W skład kolegium redakcyjnego pod przewodnictwem Musy Çaxarxana Czachorowskiego weszły: Halina Szahidewicz, Emilia Ziółkowska, Barbara Pawlic-Miśkiewicz i Dagmara Sulkiewicz. Słownik zawiera ok. 100 biogramów osób z rodowodem tatarskim zamieszkałych w granicach Polski przedwojennej lub współczesnej.

Skoncentrowano się głównie na osobach i dziejach Tatarów w XX wieku, uwzględniając jedynie osoby nieżyjące. Materiał do słownika gromadzony był w różny sposób. Wykorzysta-

no wywiady rodzinne i kwerendy w domowych zbiorach, a także zasoby archiwalne, w tym Archiwum Akt Nowych oraz – w odniesieniu do polskich oficerów tatarskiego pochodzenia – dane z Centralnego Archiwum Wojskowego. Opracowując biogramy, korzystano m.in. z danych zawartych w periodykach tatarskich, jak „Życie Muzułmańskie”, „Życie Tatarskie”, „Przegląd Tatarski” czy wydawane przez Muzułmański Związek Religijny w RP „Pamięć i Trwanie”. Siegano do takich opracowań, jak tłumaczone z rosyjskiego *Tatarskie Biografie* czy fundamentalny *Herbarz Rodzin Tatarskich w Polsce* z roku 1929. Każdy z biogramów opatrzone jest nazwiskiem osoby, która go opracowała, a w wielu wypadkach także wykazem źródeł, z których pochodzą dane.

W spotkaniu 21 lutego 2017 r. w SGGW, na którym zaprezentowano słownik, uczestniczyli m.in. przedstawiciele społeczności tatarskiej, w tym przewodniczący Najwyższego Kolegium Muzułmańskiego mufti Tomasz Miśkiewicz z małżonką, przewodniczący Muzułmańskiej Gminy Wyznaniowej w Bohonikach Maciej Szczęsnowicz, prof. Selim Chazbijewicz, a także zajmujący się naukowo tatarskimi kitabami prof. Czesław Łapicz i dr hab. Joanna Kulwicka-Kamińska z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. O słowniku rozmawiali prowadzący spotkanie Musa Czachorowski oraz dr Ali Miśkiewicz, redaktor kwartalnika „Pamięć i Trwanie”, emerytowany pracownik naukowy filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku i Halina Szahidewicz, wieloletnia przewodnicząca gminy muzulmańskiej w Białymstoku. Musa Czachorowski rozpoczynając wprowadzenie w temat licznie zgromadzonych uczestników spotkania, podziękował władzom SGGW i pani prof. Zaniewskiej za otwartość na tematykę tatarską, a także innych mniejszości, w tym czeczeńskiej i karaimskiej, w gościnnych progach uczelni.

Nawiązując do ponad 600-letniej obecności Tatarów w Rzeczypospolitej, przeszedł do omówienia słownika, który jest pierwszą taką pracą poświęconą nie tylko ludziom wybitnym, ale także ludziom zwykłym. Do tego właśnie aspektu, zwykłych ludzi, odniosła się Halina Szahidewicz, wieloletnia kierowniczka młodzieżowego zespołu tatarskiego „Buńczuk”. W swej pracy jako pedagog zapraszała na spotkania z młodzieżą wielu Tatarów, bohaterów walk I i II wojny światowej, ludzi niezwykłych, ale także przedstawicieli zwykłych zawodów, ludzi dnia codziennego. Gościła nauczycieli, pielęgniarki, ludzi dobrej pracy, społeczników, członków obu organizacji tatarskich, czyli Muzułmańskiego Związku Religijnego i Związku Tatarów Rzeczypospolitej. Wielu z tych, co bardzo wyraźnie podkreślała, zwykłych ludzi ma swoje biografie w słowniku.

Pomysł na stworzenie takiej publikacji, jak wspominał dr Ali Miśkiewicz, powstał jeszcze w latach sześćdziesiątych, w kontaktach z wybitnym społecznikiem tatarskim Maciejem Konopackim, choć wtedy nie było klimatu na takie publikacje. W poszukiwaniach biografii tatarskich przewodnikiem redaktora naukowego słownika był profesor Piotr Łossowski, wybitny specjalista z zakresu dziejów i stosunków polsko-litewskich.

W dalszej części spotkania zaprezentowano sylwetki kilkunastu osób, których biografie znalazły się w słowniku. Omówiono zarówno wybitne postaci z dziedziny polityki, wojskowości, nauki, jak Aleksander Sulkiwicz, działacz PPS i przyjaciel Józefa Piłsudskiego, bracia Olgierd i Leon Kryczyńscy, prawnicy, działacze Krymskiej Republiki Ludowej, międzywojenni działacze tatarscy, Aleksander Achmatowicz, przedwojenny senator, Osman Achmatowicz, profesor chemik, jeden z twórców Politechniki Łódzkiej. Mówiono o jedynym polskim Tatarze, który w okresie międzywojennym ukończył Szkołę Lotniczą w Dęblinie (Jan Jakub Szegidewicz) i o podoficerze Flotyli Rzecznej Marynarki Wojennej w Pińsku (Adam Bajraszewski), a także o powojennym kapitanie żeglugi wielkiej (Aliraszyd Aljewicz) i o aktorze Jerzym Emirze Buczackim. Mówiono też o wielu innych osobach. „Generał nie byłby bohaterem, gdyby nie jego żołnierze” – mówi Halina Szahidewicz, przedstawiając biografie tych zwykłych ludzi. Tych, którzy opiekowali się innymi, działali w organizacjach tatarskich, pomagali w pracach na rzecz społeczności.

Mufti Tomasz Miśkiewicz we wstępie opatrzo-
nym zwyczajową basmalą (inwokacją: W imię

fot. Krzysztof Edem Mucharski

Boga miłosiernego, litościwego) w języku arabskim, symbolem przynależności do wspólnoty muzułmańskiej, napisał: „Słownik ma za zadanie upamiętniać właśnie te osoby, które swoim zwykłym, ale tak naprawdę niezwykłym działaniem przyczyniły się do trwania i rozwoju naszej społeczności. One są ich solą. Ich codzienna praca, pielęgnowanie najlepszych muzułmańskich zasad, wierność tatarskiej tradycji i polski patriotyzm zaowocowały tym, że wbrew czarnowidztwu sprzed kilkudziesięciu lat wciąż jesteśmy. (...) Wciąż pozostajemy przy tym Polakami, Tatarami i muzułmanami i nie ma w nas konfliktu polskości z tatarskością, konfliktu obywatelskości z religią. Polscy Tatarzy-muzułmanie są godnymi obywatelami swojej ojczyzny. Pamiętajmy o nich”.

Na zakończenie wieczoru poświęconego biografiom polskich Tatarów wystąpiła Karolina Cicha, kompozytorka, multiinstrumentalistka i wokalistka zafascynowana muzyką etniczną. Artystka będąca w trakcie przygotowywania płyty-śpiewnika dla Tatarów polskich przeniósł nas na stepy Azji i w krymskie klimaty. W wiązance utworów śpiewanych mocnym, pełnym ekspresji głosem pojawiły się wesołe i smutne pieśni w języku Tatarów nadwołżańskich i krymskich. Ten niezwykły one-woman-show wykonany przez pogodną i uśmiechniętą wykonawczynię głęboko zapadł w serca słuchaczy i był doskonałym uzupełnieniem wieczoru, podczas którego poznaliśmy wartościową pozycję przybliżającą losy Tatarów polskich z historią współczesną w tle.

Adam J. Dubiński

Halina Szahidewicz, Musa Czachorowski oraz (z prawej) dr Ali Miśkiewicz.

Karolina Cicha. Pełen ekspresji występ czerpiący z kultury Tatarów.

fot. Krzysztof Edem Mucharski